

Kaip sukurti socialinę istoriją

Socialinė istorija – trumpa istorija pasakojanti apie situaciją, kurioje vaikas nežino, kaip pasielgti pagal visuomenėje priimtinas taisykles. Šį metodą sukūrė Carol Gray 1991 metais. Socialinė istorija padeda vaikui suprasti socialinį kontekstą, kitų lūkesčius ir reakcijas bei priimtinus elgesio būdus. Ji atsako į klausimus: Kas?, Ką veikia?, Kada? Kur? Ką jaučia?, Ko tikisi? Kodėl? arba Dėl ko?/ Koks tikslas? Socialinė istorija yra visada pozityvi – akcentuojamas teigiamas elgesys.

Metodo etapai:

1. „Socialinės istorijos“ kūrimas. Socialinės istorijos kuriamos vaikui individualiai, atsižvelgiant į tai, su kokias sunkumais susiduria vaikas, kokie vaiko pomėgiai bei į tai, kaip vaikas geriau priima ir supranta informaciją. Temos gali būti įvairios nuo to, kaip valytis dantis, susidėti rūbus, kaip tvarkytis su pykčiu, kaip elgtis su draugais, kaip ruošti namų darbus, kokia turėtų būti dienvartė ir t.t. Dažniausiai istorijos pagrindinis herojus yra vaikas. Jei vaikui patinka dinozaurai, tai istorijos herojus gali būti dinozauras. Jei vaikui patinka skaityti, istorija gali būti parašyta, jei patinka klausytis – ji gali būti įgarsinta suaugusiojo (įrašas arba gyvas skaitymas). Dažnai vaikai lengviau priima vaizdinę informaciją, tad pageidautina, kad istorijoje būtų papildyta vaizdu: paveikslukais, piešiniais, nuotraukomis arba realiais daiktais.

2. Istorijos skaitymas su vaiku. Istorijos gali būti skaitomos prieš miegą arba kuriuo nors kitu laiku, kai tiek vaikas, tiek suaugęs yra ramūs, gerai nusiteikę. Istorijų tikslas – padėti, o ne nubausti vaiką. Prisimename tai, ką daug kartų kartojame, tad istoriją skaitome tiek kartų, kiek reikia vaikui – gal kiekvieną dieną, o gal tik prieš situaciją.

3. Pokalbis ir atsakymai apie istoriją – pasitikriname, ar vaikas ją suprato.

4. Situacijos repeticija – labai naudinga žaislingai suvaidinti situaciją. Galima net apsiukeisti vaidmenimis. Tik prisiminkite, kad ne visada iš pirmo karto vaikui gali pavykti teisingai atlikti vaidmenį. Visada būkite pasirengę padėti vaikui – pasakyti ar parodyti, kaip reikia.

5. Mokymas natūralioje aplinkoje. Po skaitymo ir repeticijų galima pamėginti „atkurti“ istorijos situaciją, ir leisti vaikui išmėginti naują elgesio modelį. Ir būtinai pasidžiaugiame vaiko pastangomis, ar net puikiu rezultatu.

Socialinė istorija turi savo dalis:

Pavadinimas. Šioje dalyje atsispindi istorijos esmė: „*Kaip dalintis žaislais*“.

Įvadas. Šioje dalyje vaikas trumpai prisistato: „*Mano vardas Ilona. Man 10 metų. Aš mokausi mokykloje*“. Papasakoja, ką moka gerai daryti: „*Aš turiu daug draugų. Man patinka su jais žaisti įvairius žaidimus*“. Pristatant problemą, galima naudotis strategija – „atsakymai į klausimus“: Kur situacija vyksta? Kas joje dalyvauja? Ką tie dalyviai veikia? Dėl ko jie tai daro?: „*Kartais mano draugai nori žaisti mano žaislais. Aš galiu pastumti draugą arba pasakyti „neduosiu“*“.

Dėstymas. Šioje dalyje aprašome:

Kitų žmonių požiūrį į problemą, žmonių reakcijas (vidinius išgyvenimus, mintis, jausmus, nuotaikas, lūkesčius, poreikius). Tai padeda vaikams suprasti, kaip kiti supranta situacijas: „*Kai aš pastumiu draugą arba pasakau „neduosiu“, mano draugai nusimena. Jie gali apsverkti, nes taip pat nori žaisti su mano žaislais*“.

Kodėl ir kaip gali būti sprendžiama problema: „*Aš nenoriu liūdinti savo draugų. Aš pasidalinsiu žaislais su draugais. Aš pasidalinsiu žaislais, kada jie ateis pas mane į svečius arba žais su manimi aikštelėje*“.

Ką konkrečiai reikėtų daryti, kad problema būtų išspręsta. Aprašome pageidautiną arba tinkantį situacijai elgesį. Kartais juos gali prikurti pats vaikas, taip mokysis priimti sprendimą, galima parašyti kelis variantus, priklausomai nuo situacijos. Svarbiausia, jog sakiniuose atsispindėtų, ką reikia daryti, o ne tai, ko nedaryti: „*Dalintis žaislais – tai reiškia, prieiti prie draugo, parodyti jam savo žaislą ir paklausti „Nori žaisti mano žaislu?“ Mano draugas apsidžiaugs, kai aš taip padarysiu. Jeigu mano draugas prieis ir pasakys „Duok žaislą“, aš pasakysiu „Imk, pažaisk“*“.

Visuomenės požiūris į socialinę taisyklę: „Visi žmonės dalinasi su kitais savo daiktais. Mano mama dalinasi su draugėmis. Mano draugai dalinasi su manimi.“

Kaip kiti žmonės padės laikytis taisyklės: „Jeigu aš pamiršiu, kaip dalintis žaislais, mano mama ir mano mokytoja man pagelbės. Jos pasakys „Ilona, pasidalink žaislu“.

Apibendrinimas. Pirmuoju asmeniu patvirtinamas taisyklės žinojimas: „Dabar aš žinau, kaip dalintis žaislais. Aš pasidalinsiu žaislais su savo draugais. Kai aš dalinuosi žaislais, mano draugai džiaugiasi ir nori su manimi žaisti“. Aprašome gero elgesio pozityvias pasekmes: „Mano mokytoja ir mano mama taip pat džiaugsis, kai aš pasidalinsiu žaislu. Jos pasakys „Ilona, kokia tu mandagi mergaitė. Ir tokia gera draugė“.

Jau sukurtų socialinių istorijų yra gausu internetinėse platybėse. Jums tereikia įvesti raktinius žodžius „Social story, autism“, atrasti jums reikalingą ir pritaikyti savo vaiko poreikiams.

Dar vienas pavyzdys:

Kai aš mušusi

Parengė Ilona Tertelienė, Klaipėdos PPT psichologė, pagal Olga Meleshkevich, BCBA.

Kiti šaltiniai: https://vimeo.com/abarusia/vod_pages

<http://outfund.ru/socialnye-istorii-dlya-detej-s-autizmom/>

<http://autism-aba.blogspot.lt/2014/08/how-to-write-social-stories.html>

<http://autism-aba.blogspot.com.tr/2013/09/social-stories.html>